

# Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27.04.2017, sp. zn. 25 Cdo 3556/2016, ECLI:CZ:NS:2017:25.CDO.3556.2016.1

**Číslo:** 133/2018

**Právní věta:** Zemřel-li v době od 1. 1. 2014 poškozený, jenž utrpěl újmu na zdraví před tímto datem, stávají se součástí pozůstalosti (§ 1475 odst. 2 a § 3069 o. z.) nároky na náhradu za bolest a ztížení společenského uplatnění, které poškozený za svého života uplatnil u soudu.

**Soud:** Nejvyšší soud

**Datum rozhodnutí:** 27.04.2017

**Spisová značka:** 25 Cdo 3556/2016

**Číslo rozhodnutí:** 133

**Číslo sešitu:** 9

**Typ rozhodnutí:** Usnesení

**Hesla:** Dědění, Náhrada škody, Náhrady při ublížení na zdraví a při usmrcení (o. z.)

**Předpisy:** § 2009 odst. 2 o. z.

§ 2958 o. z.

§ 3069 o. z.

§ 3079 o. z.

§ 579 odst. 2 obč. zák.

**Druh:** Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

**Sbírkový text rozhodnutí:**

*Nejvyšší soud zamítl dovolání žalované proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 22. 4. 2016, sp. zn. 69 Co 97/2016.*

## I.

### Dosavadní průběh řízení

1. S. H., se žalobou podanou u Obvodního soudu pro Prahu 8 dne 13. 8. 2014 domáhala náhrady újmy na zdraví s odůvodněním, že byla zraněna při dopravní nehodě 9. 5. 2013, proto žádá bolestné a náhradu za ztížení společenského uplatnění podle zákona č. 40/1964, občanského zákoníku, účinného do 31. 12. 2013 (dále též jen „obč. zák.“), ve výši 15 000 000 Kč v souladu s vyhláškou č. 440/2001 Sb., o odškodňování bolesti a ztížení společenského uplatnění. Žalobkyně zemřela dne 20. 10. 2014.

2. Obvodní soud pro Prahu 8 usnesením ze dne 26. 1. 2016, č. j. 7 C 122/2014-45, rozhodl, že v řízení se na místo s dosavadní žalobkyní pokračuje s jejím procesním nástupcem D. H., který podáním ze dne 5. 3. 2015 navrhl, aby řízení pokračovalo, neboť byl usnesením Obvodního soudu pro Prahu 5 ze

dne 3. 3. 2015, č. j. 32 D 1348/2014-82, potvrzen jako jediný dědic původní žalobkyně, která zemřela v průběhu řízení. Soud prvního stupně dospěl k závěru, že žalobkyně ztratila způsobilost být účastníkem řízení dříve, než bylo pravomocně skončeno, a povaha věci v souladu s § 107 odst. 2 o. s. ř. umožňuje pokračovat s jejím právním nástupcem.

3. K odvolání žalované Městský soud v Praze usnesením ze dne 22. 4. 2016, č. j. 69 Co 69/2016-97, usnesení soudu prvního stupně potvrdil. Dospěl k závěru, že z ustanovení § 1475 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, účinného od 1. 1. 2014 (dále též jen „o. z.“), vyplývá, že pozůstalost tvoří i práva vázaná výlučně na osobu zůstavitele, pokud byla zůstavitelem před jeho smrtí uplatněna žalobou u soudu. Právo na bolestné i náhradu za ztížení společenského uplatnění je právo vázané výlučně na osobu, avšak v projednávané věci uplatnila žalobkyně tato práva u soudu jako orgánu veřejné moci, a proto jsou součástí pozůstalosti. Z žádného ustanovení občanského zákoníku nevyplývá, že smrtí věřitele tato práva zanikají. Kromě toho se nároky z újmy na zdraví způsobené následkem dopravní nehody ze dne 9. 5. 2013 uplatňují přímo vůči pojistiteli škůdce podle § 9 zákona č. 168/1999 Sb., o pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem motorového vozidla, a nejde tedy o nároky osobní povahy.

## **II.**

### **Dovolání a vyjádření k němu**

4. Usnesení odvolacího soudu napadla žalovaná dovoláním, jehož přípustnost dovozuje z toho, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného práva, která v rozhodovací praxi odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena. Formuluje otázku, zda v případě, že k porušení povinnosti stanovené právními předpisy došlo v období do 31. 12. 2013, zatímco k úmrtí poškozeného po tomto datu se pro přechod práv vázaných výlučně na osobu zůstavitele použije dosavadní právní úprava, tj. zákon č. 40/1964 Sb., či úprava nová, tj. zákon č. 89/2012 Sb. Má za to, že odvolací soud nezdůvodnil, ze kterého z přechodných ustanovení nového občanského zákoníku vycházel, a proto je jeho rozhodnutí nepřezkoumatelné. Namítá, že aplikace § 1475 o. z. na daný skutkový stav není správná a že mělo být použito ustanovení § 3079 odst. 1 o. z., které se vztahuje na vznik, změnu a zánik práv, ve spojení s § 579 odst. 2 obč. zák. Dále pokládá otázku, zda v posuzovaném případě právo zemřelé poškozené na bolestné a náhradu za ztížení společenského uplatnění přechází na dědice či nikoli. Podle dovolatele odvolací soud nesprávně vyložil § 2009 odst. 2 o. z., neboť smrtí věřitele zaniká právo na bolestné a náhradu za ztížení společenského uplatnění a z podstaty věci je vyloučeno, aby se součástí pozůstalosti stalo zaniklé právo. Navrhl proto, aby bylo usnesení změněno tak, že se řízení zastavuje.

## **III.**

### **Přípustnost dovolání**

5. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) shledal, že dovolání bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou - účastníkem řízení (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), zastoupeným advokátem ve smyslu § 241 o. s. ř. a je přípustné podle § 237 o. s. ř., neboť dovolacím soudem dosud nebyly vyřešeny otázky, zda pozůstalost ve smyslu § 1475 odst. 2 o. z. tvoří i právo na náhradu za bolest a ztížení společenského uplatnění, bylo-li uznáno či uplatněno u orgánu veřejné moci, a zda lze ustanovení § 1475 odst. 2 o. z. na základě přechodného ustanovení § 3069 o. z. aplikovat také na případy, kdy újma na zdraví vznikla v době do 31. 12. 2013, zatímco v době po tomto datu bylo právo na náhradu újmy uplatněno u orgánu veřejné moci a poškozený zemřel. Dovolání není důvodné.

## **IV.**

### **Důvodnost dovolání**

6. Nesprávné právní posouzení věci (§ 241a odst. 1 o. s. ř.), které dovolatelka uplatňuje jako dovolací

důvod, může spočívat v tom, že odvolací soud věc posoudil podle nesprávného právního předpisu, nebo že správně použitý právní předpis nesprávně vyložil, případně jej na zjištěný skutkový stav věci nesprávně aplikoval.

Podle § 579 odst. 2 obč. zák. smrtí věřitele právo zanikne, bylo-li plnění omezeno jen na jeho osobu; zanikne i právo na bolestné a na náhradu za ztížení společenského uplatnění.

Podle § 1475 odst. 2 o. z. pozůstalost tvoří celé jmění zůstavitele, kromě práv a povinností vázaných výlučně na jeho osobu, ledaže byly jako dluh uznány nebo uplatněny u orgánu veřejné moci.

Podle § 2009 odst. 2 o. z. smrtí věřitele právo zanikne, bylo-li plnění omezeno jen na jeho osobu.

7. Nároky na náhradu za bolest (tělesné a duševní strádání při škodné události a v době léčení) a ztížení společenského uplatnění (trvalé zdravotní následky projevující se v omezené možnosti zapojení do různých životních činností) podle § 444 odst. 1 obč. zák., ač nazývané škodou na zdraví, měly povahu nemajetkové újmy, dotýkající se osobnostní integrity poškozeného garantované základním právem na zdraví. S ohledem na tento charakter práva spojeného s osobou poškozeného i na explicitní vyjádření v § 579 odst. 2 obč. zák., které nebylo doprovázeno žádnou další úpravou pro oblast dědění, se judikatura i doktrína v zásadě shodly na závěru, že nárok na náhradu za bolest a ztížení společenského uplatnění je vázán výlučně na osobu poškozeného bez ohledu na to, zda byl uznán nebo uplatněn u orgánu veřejné moci. Nároky poškozeného, který posléze zemřel, tak nepřecházely na dědice ani v případě, že byly již pravomocně přiznány soudním rozhodnutím (srov. rozhodnutí publikovaná pod č. 31/1973 a č. 20/1966 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, dále též jen „Sbírka“). Zemřel-li dovolatel (ztratil způsobilost být účastníkem řízení) v průběhu dovolacího řízení, okamžikem jeho smrti zanikl uplatněný nárok na náhradu za ztížení společenského uplatnění (předmět dovolacího řízení) podle § 579 odst. 2 věty za středníkem, obč. zák., aniž by došlo k jeho přechodu na dědice (k tomu srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 1. 8. 2008, sp. zn. [25 Cdo 3514/2007](#), publikované pod C 6554 v Souboru civilních rozhodnutí NS, C. H. Beck, dále též jen „Soubor“, a ze dne 27. 4. 2011, sp. zn. [25 Cdo 1025/2010](#)).

8. Zatímco úprava účinná do 31. 12. 2013 (ustanovení § 579 odst. 2 obč. zák.) podávala zcela jasnou odpověď na tuto otázku, současná úprava, účinná od 1. 1. 2014 v § 2009 odst. 2 o. z. dovětek o zániku práva na náhradu za bolest a ztížení společenského uplatnění neobsahuje. Proto je namístě dovodit, že právo na náhradu nemajetkové újmy na zdraví má sice charakter práva osobně spojeného s osobou poškozeného, nezaniká však jeho smrtí bezvýjimečně, resp. zákon může stanovit výjimky, kdy toto právo přechází na dědice. Takovou výjimku zakládá právě ustanovení § 1475 odst. 2 o. z., v němž je nově pozůstalost vymezena tak, že tvoří celé jmění zůstavitele, kromě práv a povinností vázaných výlučně na jeho osobu, ledaže byly jako dluh uznány nebo uplatněny u orgánu veřejné moci. Jde tedy o jednoznačnou dikci, stanovící podmínky, za nichž se právo vázané na osobu poškozeného může stát předmětem dědění.

9. Takové pojetí odpovídá proklamované diskontinuitě s předchozím občanským zákoníkem a i důvodová zpráva k tomuto ustanovení nového občanského zákoníku, byť může být toliko doplňujícím vodítkem při interpretaci právních norem (rozhodující je výklad textu a účelu zákona), jednoznačně osvětluje záměr zákonodárce, že „posun oproti stávající úpravě je zejména v opuštění široce formulovaného pravidla § 579 stávajícího obč. zák. o zániku subjektivních práv a povinností vázaných jen na osobu dlužníka nebo věřitele jeho smrtí. Podle § 1475 odst. 2 spadají do pozůstalosti i subjektivní práva a povinnosti zakládající se pouze na osobních poměrech zůstavitele, pokud byly jako dluh uznány nebo jako pohledávka uplatněny tak, že to vede k určení nebo uspokojení nároku zásahem veřejné moci. Důsledkem toho přejdou do pozůstalosti např. i zůstavitelova práva na bolestné, na satisfakci v penězích apod., byla-li za jeho života uznána nebo zažalována.“ Tento závěr sdílí i část právnícké literatury, srov. např. Kindl, T. in Švestka, J., Dvořák, J., Fiala, J. a kol.

Občanský zákoník. Komentář. Svazek V. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014, str. 532. Jde zjevně o návrat k poměrům, které v této oblasti panovaly za účinnosti Obecného zákoníku občanského z roku 1811 (srov. § 531 a § 1325) a které i tehdejší judikatura vymezila tak, že „bolestné jest zděditelné pouze tehdy, bylo-li za života poškozeného buď smlouvou (smírem) uznáno nebo poškozeným soudně vymáháno“ (k tomu srov. např. plenární rozhodnutí bývalého rakouského Nejvyššího soudu ve Vídni ze dne 17. 6. 1913 Pres 169/13, judikát č. 204, Nowakova sbírka č. 1503, či na něj odkazující rozhodnutí NS Rv I 183/23, Sbírka rozhodnutí, Vážný). Navíc i podle ustanovení § 335 zákona č. 141/1950 Sb., občanského zákoníku, účinného od 1. 1. 1951 do 31. 3. 1964, závazek k náhradě bolestného a k náhradě za zohyždění nezanikal smrtí oprávněného, byl-li nárok již oprávněným uplatněn.

10. Pro úplnost lze poukázat na odlišnost ustanovení § 328 odst. 1 zák. práce, podle kterého platí, že peněžité práva zaměstnance jeho smrtí nezanikají. Z rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 7. 4. 2011, sp. zn. [21 Cdo 936/2010](#), uveřejněného pod č. 152/2011 Sbírky, se podává, že právo zaměstnance na náhradu za bolest a ztížení společenského uplatnění, které vzniklo od 1. 1. 2007, smrtí zaměstnance nezaniká; v plné výši se stává předmětem dědění a přechází na toho, komu tato pohledávka podle výsledku dědického řízení připadla. Z textu ustanovení § 328 odst. 1 zák. práce i citovaného rozsudku je zřejmé, že toto právo smrtí nezaniká a pohledávka se stává předmětem dědického řízení, aniž by muselo být toto právo uznáno či uplatněno u orgánu veřejné moci, tak jak odlišně vyplývá z § 1475 odst. 2 o. z. Navzdory nálezu sp. zn. [IV. ÚS 444/11](#), který prosazuje zásadu jednotnosti a bezrozpornosti právního řádu a zásadně zapovídá odlišný přístup k obdobným právním institutům v jednotlivých právních odvětvích, je zřejmé, že zákonodárce se rozhodl pro odlišnou úpravu přechodu nároku na náhradu nemajetkové újmy na zdraví podle občanského zákoníku a zákoníku práce. Takový přístup zákonodárce, který vyplývá z výkladu § 1475 odst. 2 o. z. ve srovnání s § 328 odst. 1 zák. práce věty za středníkem, lze respektovat, přičemž nelze přehlédnout, že nová občanskoprávní úprava se s pracovněprávní sblízuje oproti zcela rozdílnému stavu panujícímu do 31. 12. 2013.

11. Lze tedy uzavřít, že uplatnil-li poškozený za svého života u soudu nároky na náhradu nemajetkové újmy na zdraví vyjmenované v § 2958 o. z., tvoří tyto nároky podle zákona č. 89/2012 Sb. v případě jeho smrti pozůstalost a mohou přejít na dědice. Zbývá pak vyřešit, zda se toto pravidlo použije i v případě, že škodná událost nastala před účinností zákona č. 89/2012 Sb., avšak poškozený zemřel již za účinnosti nového občanskoprávního kodexu.

12. Podle § 3079 odst. 1 o. z. právo na náhradu škody vzniklé porušením povinnosti stanovené právními předpisy, k němuž došlo přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, se posuzuje podle dosavadních právních předpisů.

13. Podle § 3069 o. z. se při dědění použije právo platné v den smrti zůstavitele.

14. Jestliže k porušení právní povinnosti řidiče, který způsobil původní žalobkyni újmu na zdraví, došlo za účinnosti zákona č. 40/1964 Sb., řídí se základ a výše nároků poškozené tímto předpisem. Okolnost, že po uplatnění nároku u soudu žalobkyně zemřela již za účinnosti zákona č. 89/2012 Sb. (dne 20. 10. 2014), znamená, že nedošlo k zániku jejích práv na náhradu za újmu na zdraví podle 579 odst. 2 obč. zák. a že v otázkách dědění se uplatní přechodné ustanovení § 3069 o. z., které je standardním pravidlem dědického práva, zakládajícím použitelnost té právní úpravy, jež byla účinná v den smrti zůstavitele (Svoboda, J., Klička, O.: Dědické právo v praxi. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 19, a Fiala, R., Drápal, L. a kol.: Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475-1720). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 618). Jde o princip nepravé zpětné účinnosti (retroaktivity), který počítá s použitím nové právní úpravy na právní vztah, jinak podléhající právní úpravě předešlé. Na tomto principu, jenž je i z hlediska ústavních principů přípustný, je nový občanský zákoník založen (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 6. 2015, sp. zn. [21 Cdo 3612/2014](#), uveřejněný pod č. 4/2016 Sbírky, a usnesení téhož soudu ze dne 18. 4. 2017, sp. zn. [30 Cdo](#)

[89/2015](#)). Znamená to tedy, že veškeré otázky hmotného práva spojené s děděním (s výjimkou dílčích otázek řešených speciálně ustanoveními § 3070 až 3072 o. z., o něž však v posuzované věci nejde) po zůstaviteli zemřelém od 1. 1. 2014, včetně předmětu dědictví, se řídí úpravou dědického práva podle zákona č. 89/2012 Sb.

15. Z toho je pak zřejmé, že na dědice poškozené, která utrpěla újmu na zdraví v době do 31. 12. 2013, přechází děděním nároky na náhradu za bolest a ztížení společenského uplatnění podle § 444 odst. 1 obč. zák., jestliže poškozená zemřela po uvedeném datu, avšak tyto nároky za svého života uplatnila u soudu. Tehdy totiž právo poškozeného na náhradu za bolest a ztížení společenského uplatnění smrtí poškozeného nezaniká a v plné výši se stává předmětem dědického řízení za podmínek uvedených v § 1475 odst. 2 o. z.

16. Protože je napadené rozhodnutí z pohledu uplatněného dovolacího důvodu správné, Nejvyšší soud dovolání žalované podle § 243d písm. a) o. s. ř. zamítl.